24/08/2022

Ο άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός και η «πνευματική» φυσιολογία του

/ Γνώμες

- π. Ιωάννου Αν. Γκιάφη
  Πολιτικού Επιστήμονος- Θεολόγου

Ένας σημαντικός κλάδος της βιολογίας είναι και η φυσιολογία. Πρόκειται για τον επιστημονικό κλάδο που μελετά ενδελεχώς τις βιοφυσικές και βιοχημικές λειτουργίες των ζωντανών οργανισμών. Μεταξύ αυτών επισταμένως ερευνά και τον άνθρωπο και ειδικότερα τον τρόπο λειτουργίας του ανθρώπινου οργανισμού. Ασχολείται με την εξελικτική του ιστορία, αλλά και με όλα τα φυσιολογικά γνωρίσματά του (π.χ. το πως λειτουργεί η στοματική κοιλότητα, η ρινική κοιλότητα, το ακουστικό σύστημα κ. ά.). Επομένως είναι μεγίστη η συμβολή της "φυσιολογίας" στην ανάδειξη της οργανικής λειτουργικότητας του κάθε ζωικού ή φυτικού οργανισμού και δη του ανθρώπινου οργανισμού με την πολυπλοκότητά του.

Όμως τι σχέση υπάρχει μεταξύ της "φυσιολογίας" και του προβαλλόμενου από την Εκκλησία μας αγίου Κοσμά του Αιτωλού; Κάθε χρόνο στις 24 Αυγούστου τιμάται η μνήμη ενός ξεχωριστού ανθρώπου του Θεού, ο οποίος σ' όλη του τη ζωή πάλεψε για τον Τρισάγιο Θεό και τον άνθρωπο ως συνάνθρωπο. Ο ισαπόστολος και μεγάλος διδάχος του ελληνικού γένους, ο γνωστός στα ιστορικά τεκταινόμενα ως ο "Πατροκοσμάς", θυσίασε "ψυχή τε και σώματι" υπέρ της πνευματικής σωτηρίας και της ελευθερίας των υπόδουλων Ελλήνων. Δεν υπάρχει Έλληνας, ή μάλλον δεν πρέπει να υπάρχει Έλληνας, ο οποίος να μην γνωρίζει την προσφορά του αγίου Κοσμά στην τότε τουρκοκρατούμενη πατρίδα μας. Μέχρι το μαρτυρικό του τέλος (+24 Αυγούστου 1779) όλη του η ζωή ήταν μια διαρκής διακήρυξη της χριστιανικής αλήθειας στο τότε μουσουλμανικό διαμορφωμένο περιβάλλον και μια αδιάλειπτη διακονία του καταπιεσμένου υπό του τουρκικού καθεστώτος ραγιά. Οι τέσσερις μεγάλες περιοδείες του, το ιεραποστολικό του κήρυγμα και το δυναμικό παιδευτικό του έργο δεν απέβλεπαν παρά στο να ξυπνήσουν τις κοιμισμένες συνειδήσεις από τον λήθαργο της οθωμανικής σκλαβιάς.

Καλλιέργησε στις ανθρώπινες καρδιές τόσο την ανόθευτη χριστιανική πίστη, όσο και την άδολη αγάπη για την πατρίδα. Άφησε διδαχές που βρίθουν μηνυμάτων ελληνοχριστιανικού κάλλους και αναπτερώνουν το ελληνορθόδοξο φρόνημα. Παράλληλα έδωσε προτεραιότητα και στην σπουδαιότητα της μορφωτικής διαδικασίας των σκλαβωμένων Ελλήνων, μιας και αποτελούσε την σωτήρια διαφυγή τους από την ηθικο-πνευματική τους κατάπτωση και την εθνική τους υποδούλωση. Πρόκειται για ένα θαυμαστό κατόρθωμα η από μέρους του ίδρυση 200 σχολείων μέσα σε 16 χρόνια! Αγωνίστηκε ώστε τα ελληνόπουλα, το αυριανό μέλλον, να διδαχθούν τα νάματα της ορθόδοξης πίστης και το μεγαλείο της ελληνικής ψυχής. Συνεπώς ο χαρακτηρισμός του ως "ισαπόστολος" δικαιολογείται και μόνο απ' το σύνολο έργο του σ' όλη την ελληνική επικράτεια, εφάμιλλο αυτό των αγίων ενδόξων και πανεύφημων αποστόλων. Διότι φώτισε το υπόδουλο γένος μας, θέτοντας τα θεμέλια για την "εν Χριστώ" ελευθερία του και την ελευθερία

της πατρίδας του.

Ο άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός μας κατέλειπε ως σπουδαία παρακαταθήκη και τις θεολογικά έγκριτες και βαθυστόχαστες διδαχές του. Ενδιαφέρον ανάμεσα σ' αυτές παρουσιάζει και η πέμπτη διδαχή του, η οποία μεταξύ των άλλων θίγει και την "πνευματική φυσιολογία". Ο άγιος χρησιμοποιεί την λειτουργία ορισμένων ανθρώπινων οργάνων σε συνδυασμό με την πνευματική ζωή. Με λίαν αριστοτεχνικό τρόπο καταδεικνύει το πως τα μάτια, ο νους και το στόμα δύνανται να γίνουν εύχρηστα μέσα πνευματικής τροφοδοσίας του χριστιανού και ακατάπαυστης δοξολογίας του Τριαδικού Θεού, του Δημιουργού ολόκληρης της κτίσης.

Σημειώνει χαρακτηριστικά ο άγιος στην ε΄ διδαχή του περί της "πνευματικής φυσιολογίας":
"**Μᾶς ἔκαμεν ὁ πανάγαθος Θεός, ἀδελφοί μου, ἀνθρώπους καὶ δὲν μᾶς ἔκαμε ζῶα· μᾶς ἔκαμε τιμιωτέρους ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον· μᾶς ἔδωκεν ὁ πανάγαθος Θεός, ἀδελφοί μου, τὰ μάτια, νὰ βλέπωμεν τὸν οὐρανόν, τὴν σελήνην καὶ τὰ ἄστρα καὶ νὰ λέγωμεν: Ὢ Θεέ μου, ἐὰν ὁ ἥλιος, ὁποὺ εἶνε πλάσμα σου, εἶνε τόσον λαμπρός, ἀμὴ τὸ ἅγιόν σου ὄνομα, ὁποὺ εἶσαι ποιητὴς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ποιητὴς καὶ πλάστης, πόσον εἶσαι λαμπρότερος; Ὢ Θεέ μου, ἀξίωσόν με νὰ σὲ ἀπολαύσω. Μᾶς ἔδωσεν, ἀδελφοί μου, τὸν νοῦν εἰς τὴν κεφαλήν μας, καὶ εἶνε ὁ νοῦς μας ὡσὰν μέσα εἰς ἕνα πιάτο, νὰ βάνωμεν ὅλα τὰ νοήματα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ὄχι νὰ βάνωμεν μύθους καὶ φλυαρίσματα τῆς τέχνης τοῦ διαβόλου. Μᾶς ἔδωσε τὸ στόμα, νὰ δοξάζωμεν τὸν Κύριόν μας, νὰ λέγωμεν τὸ «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱὲ καὶ Λόγε τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, διὰ τῆς Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν Ἁγίων ἐλέησόν μας καὶ συγχώρησόν μας τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ ἀναξίους δούλους σου», καὶ νὰ ἐξομολογούμεθα μὲ πίστιν καθαράν, καὶ νὰ μεταλαμβάνωμεν τὰ Ἄχραντα Μυστήρια μὲ πίστιν καθαρὰν καὶ φόβον καὶ τρόμον. Ἔτσι μας θέλει, ἀδελφοί μου, ὁ Θεὸς καὶ ὄχι νὰ βλασφημοῦμεν, ὄχι νὰ προδίδωμεν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ὄχι νὰ κάμνωμεν ὅρκους καὶ νὰ λέγωμεν ψεύματα, ὄχι νὰ κλέπτη ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, νὰ παίρνη τὸ πράγμα τοῦ ἄλλου, ὄχι νὰ ὀμνύωμεν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ διὰ τὸ παραμικρόν." (Ε' Διδαχή Αγίου Κοσμά Αιτωλού "Μέγα Πράγμα ὁ Ἄνθρωπος").**

Μέσα σ' αυτές τις γραμμές διδάσκεται κανείς την πνευματική διάσταση των ανθρώπινων οργάνων, μα κυρίως την "Χριστοκεντρικότητα" του νου. Μπορεί η διδαχή του να διακρίνεται για την απλότητα της ως προς τον λόγο ή την λιτότητα της ως προς την διάνθισή της με λογοτεχνικά σχήματα, όμως μας μεταλαμπαδεύει ουσιαστικά πνευματικά νοήματα, τα οποία αποτελούν την πεμπτουσία της

ορθόδοξης χριστιανικής ζωής. Μήπως δεν θίγει την ανωτερότητα του ανθρώπου έναντι των άλλων κτιστών όντων, καταδικάζοντας οποιαδήποτε θεωρία αμφισβήτησης της “ανθρώπινης μοναδικότητας”; Μήπως δεν υπερτονίζει ως αίτιο της δημιουργίας του σύμπαντος κόσμου, τον ίδιο τον Παντοκράτορα Κύριο, αποδεικνύοντας την μεσουράνησή Του έναντι των διαφόρων κίβδηλων φιλοσοφικών θεωριών περί ανυπαρξίας Του; Μήπως δεν προτάσσει την σωτηριολογική διάσταση των ιερών μυστηρίων (εξομολόγησης και Θεία Κοινωνίας) για τον κάθε πιστό, τη στιγμή που ακόμη και σήμερα αγνοείται η αληθινή τους σημασία στη χριστιανική ζωή; Μήπως ακόμη δεν μας δείχνει ποιό είναι το γνήσιο χριστιανικό ήθος της αγάπης του διπλανού και όχι της καταδυνάστευσης του “άλλου”; Όλη αυτή η διδαχή του “Πατροκοσμά” περιέχει δογματικές, ηθικές και ποιμαντικές προεκτάσεις, οι οποίες και σήμερα δεν χάνουν την επικαιρότητά τους.

Ωφείλουμε λοιπόν να συνειδητοποιήσουμε πως η κορωνίδα της δημιουργίας είναι ο άνθρωπος και είναι πλασμένος απ’ τον Δημιουργό για να ζει σε διαρκή κοινωνία μαζί Του. Οτιδήποτε μπαίνει ως πρόσκομμα (αμαρτία, πάθη κ.ά.) σ’ αυτή τη “σχέση ζωής”, καλόν είναι τάχιστα ν’ αποβάλλεται με τις ενδεικνυόμενες από την Εκκλησία μας πνευματικές μεθόδους. Έτσι όχι μόνο αποκαθίσταται η κοινωνία μας με το Θεό, αλλά και “μέλη Χριστοῦ γινόμεθα, μέλη Χριστὸς ἡμῶν δέ, καὶ χεὶρ Χριστὸς καὶ ποῦς Χριστὸς….” (Αγ. Συμεών Ν. Θεολόγου). Από την ανθρώπινη φυσιολογία ας περάσουμε στην “χριστιανική φυσιολογία”. Αμήν!